

KONTEJNIRANJE:KONTEJNER–KONTEJNIRANO

Troregionalna saradnja

Prvo izdanje iz 2017. godine: Međuregionalni urednički odbor:Luj Brene(*Louis Brunet*, Severna Amerika);

Vera Režina Fonseka(*Vera Regina Fonseca*, Latinska Amerika);

Dimitris-Džejms Džekson(*Dimitris-James Jackson*, Evropa)

Kopredsednik međuregionalne saradnje: Eva D. Papiasvili (*Eva D. Papiasvili*, Severna Amerika)

Drugo izdanje iz 2022. godine:Međuregionalni urednički odbor:Luj Brene (*LouisBrunet*, Severna Amerika);Vera Režina Fonseka (*VeraReginaFonseca*, LatinskaAmerika);Dimitris-Džejms Džekson (*Dimitris-JamesJackson*, Evropa);

Dvarakanat Rao(*Dwarakanath Rao*, SevernaAmerika)

Predsednik međuregionalne saradnje:EvaD.Papiasvili

Prevod na srpski jezik i uredništvo: Psihoanalitičko društvo Srbije

Prevod: Ivana Dobrić

Koordinator: María Inés Nieto

I. DEFINICIJA

Pojam Vilfreda R. Biona kontejner-kontejniranoje uveden u knjizi „Učenje iz iskustva” (Bion, 1962 a) gde je kontejniranje konceptualizovano kao faza procesa stvaranja nove misli nakon emotivnog iskustva. Kasnije, koncept je trebalo da ukaže na sličnost situacije analitičkog para sa situacijom majke i bebe prilikom dojenja. Dakle, koncept obuhvata fundamentalnu teoriju o poreklu misli u prototipskoj situaciji majka-novorodjenče i prateće unutrašnje interaktivno iskustvo koje transformiše bebino iskustvo patnje od strave do saznanja i razmišljanja o njoj. Teoretski se smatra da ovo temeljno iskustvo ima razvojne i kliničke implikacije tokom celog životnog ciklusa, posebno kada se normativna iskustva

kontejner-kontejnirano ne mogu postići.

Koncept ukazuje na majku kao na nekoga ko ne samo što daje mleko koje umiruje i ispunjava, već je i receptivni organ za bebinu emocionalnu bol, sposobna da umiri i vrati bol na nivo koji je prihvatljiv za bebu. Bionovim rečima, uopšteno, pojam predstavlja transformaciju bola iz O (u smislu bezimene strave) do K (znanje), u smislu „sada mogu da razmišljam o onome o čemu se ne može misliti!”

Iz perspektive razvoja teorije, ovaj pojam predstavlja nastavak teorije projektivne identifikacije (vidi deo *Projektivna identifikacija*), od teorije o primitivnoj fantaziji i odbranama, do teorije o primitivnomobliku komunikacije neophodnom za razvoj mišljenja.

Kao relacioni model mentalnog funkcionisanja, proces kontejniranja proširuje linearni recipročni međuodnos između kontejnera i kontejniranog, kroz sledeće korake: stanje uma („sadržaj”) se komunicira od strane pošiljaoca prema primaocu; primalac ga potencijalno „kontejnira” i transformiše svojim psihičkim radom; pošiljalac, potom, može da primi nazad kako transformisani sadržaj, tako i samu „funkciju kontejniranja”.

Iako je razvojni prototip ovog modela odnos majka–beba, koncept je takođe primenljiv kao posebna vrsta nesvesne komunikacije koja se odvija kako u dijadnim odnosima i grupama, tako i u psihoanalitičkom procesu. Takođe se primenjuje i na razumevanje intrapsihičkih procesa u kojima pojedinac pokušava da kontejnira, transformiše i pretvori svoja osećanja u reči.

U kliničkoj situaciji, proces kontejniranja ima poseban značaj za razumevanje psihoanalitičkih procesa i prvih koraka u razvoju mišljenja/simbolizacije. Tehnički, on označava više od tihog podnošenja odojčtovog/pacijentovog vrištanja ili drugih manifestacija bola. Kontejniranje uključuje identifikaciju, transformaciji interpretaciju u suočavanju sa emocionalnim iskustvom.

Gorepomenuta multidimenzionalna definicija sintetiše i proširuje postojeće savremene regionalne i internacionalne psihoanalitičke rečnike koji uključuju taj pojam. Važne su i fine razlike između njih u tome na šta stavljaju naglasak: u „Međunarodnom psihoanalitičkom rečniku“ (2002/2005) Alana de Mižole (*Allain de Mijolla*) nalazi se odeljak o kontejneru/kontejniranom Kloda Gijoma (*Claude Guillaume*), koji naglašava aspekt „postajanja psihičkim objektom“, tj. „kako bi postao psihički objekat, projektovani element mora da naiđe na kontejner ili na misleću funkciju“ str. 340); u vezi sa tim, odeljak „Alfa funkcija“ Hane Segal (*Hanna Segal*) naglašava funkcionisanje kontejnera, pretvaranje/transformisanje senzornih podataka u misli, tj. „Majčina receptivnost za detetovu projektivnu identifikaciju je centralni faktor u ovom procesu. Njena receptivnost zavisi od onoga što je Bion nazvao majčinskim kapacitetom za sanjarenje (*reverie*) – stanje slično snu čiji je sadržaj ljubav prema detetu i njegovom ocu“ (str. 52). Severnoamerički „Sveobuhvatni rečnik psihoanalize“ Salmana Ahtara (*Salman Akhtar*) ima odeljak „Kontejner“ i povezane odeljke „Alfa funkcija“ i „Teorija mišljenja“. Fokus je na majčinoj i analitičarevoj ulozi u razvojnog i kliničkom procesu. U Latinskoj

Americi, „Argentinski psihoanalitički rečnik“ koji je priredila Klaudija L. Borenštajn (*Claudia L. Borensztein*, 2014) ne sadrži ovaj pojam, ali knjiga poznatog bionovca Paula Sezara Sandlera (*Paulo Cesar Sandler*, 2005a) „Bionov jezik: rečnik koncepata“ daje sveobuhvatan pregled koncepta „kontejner-kontejnirano“ iz istorijske, teorijske, razvojne, dinamičke i interdisciplinarne perspektive. On iznosi i paradoksalnu prirodu koncepta, gde „nešto što kontejnira i nešto što je kontejnirano vrše funkcije kontejniranja i bivanja kontejniranim, jedno naspram drugog“ (Sandler, 2005, str. 160). Sandlerov naglasak je na modelu kontejner-kontejnirano koji definiše „funkciju ličnosti“, kao i „element psihoanalize“, i predstavlja oblik odnosa „od začetka života koji omogućava emocionalni rast i rast mislećeg procesa“, kroz koji se „stiže značenje“ i time se „izjednačava sa samim mišljenjem“ (ibid. str. 160). Sandler postavlja model kontejner-kontejnirano kao najrazvijeniji oblik Bionove teorije mišljenja, istorijski inspirisan mnogim Frojdovim (*Freud*) razvojno-dinamičkim i kliničkim konceptualizacijama (1895, 1900, 1911, 1915, 1926, 1933, 1937), dok direktno proističe iz teorije projektivne identifikacije M. Klajn (*Melanie Klein*).

Sledi sveobuhvatan pregled razvoja koncepta, uključujući i mnoge aspekte njegovog proširenja u savremenoj psihoanalitičkoj teoriji i kliničkoj upotrebi.

II. POREKLO KONCEPTA

U „Tumačenjusnova“, Frojd (1900) predstavlja svoje koncepcije o razvoju sposobnosti razmišljanja, od iskustva gladi (somatska potreba) koju dete doživljava, koje se završava iskustvom zadovoljstva koje proizilazi iz pomoći spolja, doprinoseći razvoju percepcije hranjenja, čija mnemička slika se povezuje, od tog trenutka nadalje, sa mnemičkim tragom uzbuđenja koje izaziva potreba:

Gladna beba vrišti ili sebespomoćno rita... Promena može da nastane jedino ako na neki način (u slučaju bebe kroz pomoć spolja) može da postigne „iskustvo zadovoljstva“, čime prestaje unutrašnji nadražaj” (Frojd, 1900, str. 565).

Povezanost između iskustva deprivacije i sećanja na iskustvo zadovoljenja pokreće psihi u pravcu ponovnog katektiranja mnemičke slike percepcije i ponovnog prizivanja same percepcije, kako bi se obnovilo prvobitno zadovoljenje, koje je u skladu sa željom. Ponovno pojavljivanje percepcije je ispunjenje želje, katektiranje percepcije, odnosno, primitivni oblik halucinatornog zadovoljenja, u skladu sa primarnim procesima. Bionov koncept kontejniranja je povezan, u frojdijanskom modelu, sa sekundarnim procesima koji se razvijaju u odsenzornog „perceptivnog identiteta“ (sirovi, nesimbolizovani elementi, „beta“) ka „identitetu misli“ (elementi sna sa simboličkim kvalitetom, koji su u vezi sa čulima, putem kondenzacije, pomeranja, reprezentabilnosti i sekundarne elaboracije, analogni „alfa“ elementima). Ukratko, kontejnirajuća funkcija tiče se razvoja od primitivnog psihičkog aparata (refleksa),

ka postepeno sve većem kontejniranju, koje je rezultat mišljenja. Prema Frojdu (1900):

Shodno tome, mišljenje mora da ima za cilj sve veće oslobađanje od isključive regulacije principom nezadovoljstva i ograničavanja razvoja afektuaktivnosti mišljenja na minimum koji je potreban za delovanje kao signal. Za postizanje ovog suptilnijeg nivoa u funkcionisanju koristi se dalje hiperkatektiranje koje je rezultat radasvesnosti. (Frojd, 1900, str. 602).

Posredni uticaj su imale i Frojdove konceptualizacije *transformacije Ega zadovoljstva u Ego realnosti* (1911), retranskripcija memorije i *transformacija značenja u Nachtraglichkeit* (1895, 1918), *predstave stvari i reči* (1900, 1915), *transformacija traumatske anksioznosti u signalnu anksioznost* (1926), *konstrukcije u analizi* (1937), i druge.

Koncept kontejniranja ima **direktne korene** u kliničkim istraživanjima shizofrenije (psihotični poremećaj mišljenja) koje su radili Melanija Klajni i njeni sledbenici, Herbert Rozenfeld (*Herbert Rosenfeld*), Hana Segal i Wilfred R. Bion u Engleskoj 1940-ih. (Pojam takođe može biti u vezi sa Bionovim iskustvom komandovanja u ratu. Kontejniranje, kao vojni izraz, podrazumeva ograničavanje i smanjivanje, ne nužno i potpun prestanak konflikta na bojnopolju, tako da postane lakši za upravljanje. „Kanton“, iz svoje francuske etimologije, znači teritorijalnu podelu unutar zemlje. Srodna reč „vojna baza“ (cantonment) odnosi se na stalnu vojnu stanicu u Britaniji i njenim bivšim kolonijama u Južnoj Aziji, ređe u Sjedinjenim Državama.)

Rad M. Klajna „Beleške o shizoidnim mehanizmima“ (1946) pojasnio je njena shvatanja o patološkoj fiksaciji shizofrenije u ranim godinama života odojčeta, od rođenja do trećeg meseca, što je ona nazvala „paranoidno-shizoidnom“ pozicijom. Ovu poziciju karakteriše stvaranje odnosa sa parcijalnim objektima, persekutivna anksioznost, anksioznost od uništenja i primitivni mehanizmi odbrane, kao što su splitting, projektivna identifikacija, poricanje i omnipotencija. Rozenfeld (1959, 1969) je posebno produbio razumevanje projektivne identifikacije u svojim kliničkim studijama (1950–1970). On je otkrio proces u pacijentovom infantilnom, primitivnom svetu: pacijent projektuje unutrašnje objekte, parcijalne objekte i konfliktno delove Selfa u objekat – dojkicu i telo majke, ili u terapeuta – kako bi, putem objekta, sa njima izašao na kraj, a potom ih introjektuje i identifikuje se sa njima, čineći ih tako delom Selfa. Ovaj proces projekcije i ponovne introjekcije je osnovni deo Bionovog istraživanja o kontejner–kontejniranom.

Prve reference o teoriji kontejner–kontejniranja pojavile su se u Bionovim radovima iz 1950-ih, a posebno u radovima: „Razvoj shizofrenog mišljenja“ (1956, u: Bion, 1984); „Razlika između psihotične i nepsihotične ličnosti“ (1957, u: Bion, 1984); „O halucinozi“ (1958, u: Bion, 1984) i „Napadi na vezivanje“ (1959). Polazeći od bebinog odnosa prema dojci, u okviru teorije projektivne identifikacije M. Klajna (Klajn, 1946), on naglašava važnost adaptacije između majke/njene dojke i odojčeta za suočavanje sa anksioznošću od dezintegracije i smrti kod novorođenčeta. Zadovoljavajuće prisustvo kontejnirajuće dojke je ključno za suočavanje sa osećanjima i za njihovo preoblikovanje, što dalje

omogućava emocionalno učenje. Tako se Bionovo određenje koncepta projektivne identifikacije kao primitivnog mehanizma odbrane Ega razvilo ka shvatanju projektivne identifikacije kao normativnog, razvojnog i realističnog procesa, impliciranog u modelu kontejner-kontejnirano.

III. KONTEJNER - KONTEJNIRANO(KONTEJNIRANJE): EVOLUCIJA KONCEPTA KOD BIONA

U svom radu iz 1959. „Napadi na vezivanje” (Bion, 1959), Bion je opisao iskustvo sa psihotičnim pacijentom koji se služio projektivnom identifikacijom da evakuise delove sopstvene ličnosti u analitičara; ukoliko se tu dovoljno dugo zadrže, sa pacijentove tačke gledišta, doživeli bi modifikaciju kroz psihi analitičara i tako postali bezbedni za ponovnu introjkciju. Bion opisuje da kada pacijent ima doživljaj da je analitičar prebrzo evakuisao pacijentove projektovane delove, odnosno da takva osećanja nisu modifikovana, pacijent na to reaguje još očajnijim i agresivnijim pokušajem da ih (ponovo) projektuje u analitičara. Ovaj klinički proces Bion povezuje sa pacijentovim iskustvom sa svojom majkom, koja nije mogla da podnese projekcije svoje bebe i koja nije mogla da kontejnirabebine projektovane strahove. Prema Bionu „majka koja razume je u stanju da doživi osećanje strave sa kojim beba nastoji da se izbori projektivnom identifikacijom, a da u isto vreme zadrži uravnoteženo stanje uma” (Bion, 1959, str. 103-104).

U knjizi „Učenje iz iskustva” i u radu „Psihoanalitička studija mišljenja” iz 1962, Bion dalje razvija ove ideje, nazivajući sanjarenjem prijemčivo stanje uma majke kada može da primi i kontejnirabebin projektovani užas. Pridodajući pojam *majčinskog sanjarenja* ideji projektivne identifikacije, Bion ukazuje na to kako sredina, kroz primarne odnose, utiče na intrapsihički razvoj. Sanjarenje se odnosi na receptivno mentalno stanje u kojem se majka nesvesno identifikuje sa detetovim projektovanim delovima i na njih reaguje. Kroz svoje sanjarenje, majka stvara novo značenje onoga što dete pokušava da komunicira. Majka transformiše ono što Bion naziva beta elementima u alfa elemente („alfabetizacija“), koji potom mogu komunikacijom da se vrata nazad detetu. Ovo postaje *prva definicija modela kontejner-kontejnirano*. Konkretno, proces podrazumeva sledeće korake: prvo, majka, u stanju sanjarenja prima i prihvata nepodnošljive delove Selfa, objekata, afekata i neprocesirana senzorna iskustva (beta elementi) svoje bebe, koji su fantazmatski projektovani u nju. Drugo, ona mora da nosi pune afekte ovih projekcija u svom umu i telu koliko god je potrebno da bi o njima mislila i da bi ih razumela; Bion taj proces naziva transformacijom. Potom, pošto je na ovaj način transformisala bebino iskustvo u svom umu, mora postepeno da ga vrati detetu u detoksikovanom i svarljivom obliku, što se (u situacijama kada je to od koristi za bebu) ogleda u njenom stavu i ponašanju prema detetu. U analizi, Bion ovaj poslednji korak procesa naziva publikacijom, a uobičajeno se naziva interpretacijom. Sposobnost da se „kontejnira“ pretpostavlja majku koja ima granice i dovoljno unutrašnjeg prostora da primi sopstvene anksioznosti, kao i one koje je stekla u odnosu sa detetom, i koja ima dobro razvijen kapacitet da podnese emocije i osećanja, da

misli i da ono što misli preneseodojčetu na njemu smislen način. Majka, koja je sama po sebi zasebna, celovita, prijemčivaličnost, sposobna za sanjarenje sposobna da daje na prikladan način je, prema tome, pogodna za introjkciju kao „kontejnirajući” objekat. Malo-pomalo, s vremenom, detetova identifikacija i asimilacija tog objekta vodi proširivanju njegovog mentalnog prostora, razvoju *kapaciteta za stvaranje značenja* i kontinuiranom razvoju uma koji može samostalno da misli. Bion ovo naziva *alfa funkcijom*.

U radu „Elementi psihoanalize” iz 1963, Bion smatra dinamički odnos između kontejnera i kontejniranog, označenih apstraktnim znakovima ♂ i ♀, *prvim elementom psihoanalize*. ♂ (kontejnirano) ima penetrirajući kvalitet, dok ♀ (kontejner) ima receptivni/primajući kvalitet. U ovom kontekstu, ♂ i ♀ nisu svedeni na specifično seksualno značenje, zapravo su bez ikakve seksualne konotacije. Oni predstavljaju varijable ili nepoznate: ♂ i ♀ funkcije prisutne su u svakom odnosu, nezavisno od roda. ♂ (kontejnirano) ulazi u ♀ (kontejner), koji ga prima i ulazi u interakcijusa njim, što kao rezultat ima novi proizvod. Upotreba simbola ♂ i ♀ naglašava biološku prirodu uma i uključuje koncepte Frojda i M. Klajna o seksualnosti i edipalnoj konfiguraciji.

U kasnijim radovima, Bion naglašava *recipročnost između dva dela*, i potencijal za rast i razmenu između njih. Paradoks dinamičkog odnosa kontejnera-kontejniranog leži upravo u recipročnoj uzajamnosti: i ono što kontejnirai ono što je kontejnirano imaju funkciju da se uzajamno kontejniraju i bivaju kontejnirani. Razvojno gledano, ovo znači da pored toga što dojka može da bude kontejner za bebine anksioznosti, može da bude i obrnuto: beba može da bude kontejner za neke delove majčine ličnosti.

Kasnije jerecipročnost naglašena i u kliničkom kontekstu: „Ključ je u posmatranju promena stanja u kojima je analitičar u jednom trenutku ♀, a analizand ♂, a već sledećeg trenutka uloge su preokrenute...” (Bion, 1970, str.108).

Kroz svoje radove, Bion naglašava da „kontejnirati” podrazumeva i aktivnost i proces koji omogućava *formiranje misli i njene transformacije u reči*, što je u suprotnosti sa trivijalnim i ograničenim shvatanjem kontejniranja i primanja kao proste pasivne receptivnosti. Potpuno obrazloženje kompleksnosti i svih strana i procesa transformacije su u središtu njegovog rada iz 1965. „Transformacije: promena od učenja ka rastu”. U ovom radu, Bion uvodi metateorijski pojam „O”, kao početak, ali i kao potencijalnu krajnju tačku višesmernih transformacionih procesa. On uključuje nezamislivu „bezimenu stravu”, „beta elemente”, „stvari po sebi”; ali i „krajnju realnost”, „poštovanje” i „strahopoštovanje” (Bion, 1965; Grotstajn – *Grotstein*, 2011a, str. 506).

S obzirom na to da je model kontejner-kontejnirano deo Bionovog deduktivnog naučnog sistema, teorije misli i mišljenja (Bion, 1962a, 1962b, 1963, 1965, 1970), važno je staviti ga u taj kontekst. Prema ovoj širokoj teoriji, „misli” i „misleći aparat” imaju različito poreklo; „misli” postoje nezavisno od svog mislećeg aparata: misleći aparat ne generiše „misli”. U oba, odnos između

kontejnera i kontejniranog je prvobitan. U skladu s tim, odnos kontejner-kontejnirano mogao bi da se posmatra i kao *embrion mentalnog života*.

Prema ovoj teoriji, rađanje „misli” je proces u kojem je odnos kontejner-kontejnirano prvi korak. Da bi psihološki sadržaj (osećanje, senzorni percept) dobio mentalni kvalitet (reprezentaciju, misao), uslov je postojanje kontejnera koji je sposoban da ga kontejnira. Prototipski objekat ove funkcije („kontejner“, sa znakom ♀) je majčina dojka, urođena prekonceptija koja čeka na to da bude ostvarena. Senzorni i emotivni stimulusi („sadržaji”) spojeni sa ovim adekvatnim „kontejnerom“ pretvaraju se u „kontejnirano“ (sa ♂ znakom), čineći tako odnos „kontejner-kontejnirano“ prvim korakom razvoja misli kod mislećeg subjekta. Odnos kontejner-kontejnirano (♀-♂) omogućava pojavu emotivnog iskustva, koje će biti obojeno vezom određenog kvaliteta, L (ljubav), H (mržnja) ili K (znanje, misao). Kada dobije pažnju svesnosti, ovo emotivno iskustvo može da bude transformisano u alfa element, jedinicu mentalnog života, putem operacije alfa funkcije.

Pojavljivanje „misli” uslovljavastvaranje aparata koji bi se njima bavio. Dva osnovna mehanizma zajedno vode ka ovome; naime, kontejner-kontejnirano (♀ ♂) i dinamički odnos između paranoidno-shizoidne i depresivne pozicije ((PS \Leftrightarrow D)). Ovo se dešava kroz inverziju simbola (♂-♀ i ne ♀-♂), drugim rečima, kroz projekktivnu identifikaciju.

Model kontejner-kontejnirano takođe ima ulogu u razvoju misli, kao faktor pozitivnog (+K) ili negativnog rasta (-K). U vezi sa mentalnim rastom, u ovom odnosu, ♂ i ♀ međusobno su zavisni, uz uzajamnu korist i bez štetnog uticaja po bilo koju stranu, čineći ono što je Bion 1962. nazvao uzajamnom vezom. U smislu modela, majka i dete imaju koristi kada je reč o mentalnom rastu (Lopez-Korvo – *Lopez-Corvo*, 2002). Dete introjektuje ovu aktivnost dijade tako da se odnos ♀/♂ kontejner-kontejnirano postavlja unutar njega samog, omogućavajući razvoj funkcije koja će pomoći ličnosti da postane sve složenija i kreativnija, kako bi se snašla sa mentalnim pitanjima koja će se pojavljivati tokom života.

Bion koristi „integrativnu mrežu” Eliota Žaka (*Elliott Jaques*, 1960) pri formulisanju modela u kome su „praznine rukavi, a niti koje formiraju strukturu mreže su emocije” (Bion, 1962, str. 92). Mreža, takođe, prima rastuće ♂ „sadržaje” putem procesa koji nužno podrazumeva određeni nivo tolerancije nepoznatog [rukavi koji se formiraju još uvek čekaju na sadržaj]. Sa druge strane, učenje zavisi od ♀ kapaciteta da ostane integrisan, dok proširuje stepen elastičnosti, kao što se materica širi kako bi se prilagodila rastućem fetusu (Sandler, 2005b).

Prilikom revizije koncepta u „Pažnji i interpretaciji” (1970), Bion ostavlja po strani prethodnu formulaciju (Bion, 1962) veza između kontejnera i kontejniranog (ljubav, mržnja i znanje) i predlaže novi pristup koji naglašava odnos između kontejnera i kontejniranog. Tri tipa *veze* sada su nazvane *zajedničkom*, *simbiotskom* i *parazitskom*. Zajedničkom vezom naziva onu u kojoj dva objekta dele treći na dobrobit sva tri, na primer osnovne kulture kojoj pripadaju kontejner i kontejnirano. Pod simbiotskom

vezom podrazumeva onu gde jedna strana zavisi od druge, ali na obostranu korist. Ovakvu vrstu veze možemo naći kada jedna strana koristi projektivnu identifikaciju kao komunikaciju, a kontejner je transformiše u novo značenje za oboje. Parazitskom vezom naziva odnos u kojem jedna strana zavisi od druge, da bi proizvela treću, koja će biti destruktivna za sve tri strane. U takvom slučaju, projektivna identifikacija je eksplozivna i destruktivna po kontejner. Kontejner je takođe destruktivan po sadržaj. Kontejner lišava kontejnirano njegovog penetrativnog kvaliteta, a sadržaj lišava kontejner njegovog receptivnog kvaliteta (Bion, 1970, str. 95).

Destruktivna veza ukazuje na neuspeh odnosa kontejner/kontejnirano: razvojno, kada beba ima dispoziciju ka prevelikoj agresivnosti, ili zavisti, ili kada ima nisku toleranciju na anksioznost i strah prilikom frustrirajućeg iskustva, postoje prilike u kojima majka ne može da potpomogne razvoj, čak i kada ima sasvim uobičajenu kontejnirajuću funkciju. Komunikacije i akcije koje majka vraća bebi nisu dovoljne da se oslobodi anksioznosti i straha, te bebi postaje teško da introjektuje kontejnirajuću funkciju majke i da je, putem identifikacije, učini delom sebe. Suprotno tome, čak i ako je dispozicija bebe normalna, kada majčina kontejnirajuća funkcija nije adekvatna, majka ne može dovoljno dobro da razume i ovlada anksioznim iskustvom koje beba projektuje. U takvim situacijama, ono što majka vraća bebi nije integrisano i značenje je zbunjujuće, stoga beba ne može da ga prihvati kao sopstveno smisljeno iskustvo.

Tako, pored +K iskustva koje podstiče razvoj, postoji i –K iskustvo koje implicira simbiotsku ili parazitsku vezu između simbola ♂ kontejniranog i ♀ simbola kontejnera, što bi bili drugi načini izlaženja na kraj sa emotivnom situacijom koji su drugačiji od misli i, posledično, rasta. Takoreći, odnos koji bi mogao dovesti do međusobnog uništenja.

Primenjujući pojam kontejniranja na socijalne sisteme, Bion opisuje konflikt između grupe (ili ustaljenog društvenog poretka) na primeru „mistika“, individue koja donosi novu ideju koja potencijalno može da destabilizuje grupu. Grupa mora da kontejnira osobu koja predstavlja novu ideju, što može da dovede ili do toga da grupa uništi novu ideju ili da se pod pritiskom raspadne.

Sa pojavom –K, javljaju se i osećanja zavisti i straha, koja zajedno odlučno staju na put razvoju misli i kreativnosti neophodnih za Bionov model mentalnog života. Konfiguracija $-(♀, ♂)$, (minus kontejner- kontejnirano), vodi ka rastu moralnosti i pojavi „Super-Superega koji uspostavlja moralnu superiornost u poništavanju i odučavanju i daje prednost nalaženju mane u svemu“ (Sandler, 2005b, str. 262-263).

U ovom kontekstu interesantno je primetiti da se u svom radu iz 1970. „Pažnja i interpretacija“, Bion poziva na izmenjen model kontejner-kontejnirano, prvobitno predstavljen kao katastrofična promena, u kojem proširuje oba elementa.

Kada je u svom radu iz 1970. godine „Pažnja i interpretacija: naučni pristup uvidu u psihoanalizu i grupe“ Bion dao pregled i dalje razvio svoj teorijski sistem, delovalo je da je doprinos o

„kontejniranju“ skroman, ali je on postepeno postao važan novi organizujući koncept za psihoanalizu. Ovaj koncept je omogućio da analitičari i terapeuti „sa obe strane” govore zajedničkim jezikom o afektivnoj, prejezičkoj komunikaciji između majke i bebe. Čini se da je modelom „kontejner/kontejnirano“, uz reorganizaciju funkcija ljubavi (L), mržnje (H) i znanja (K), koje treba da služe i dopunjuju kontejner/kontejnirano, Bion otvorio značajan novi put ka vrhu mentalne topografije.

Stoga je priroda interakcije koja se dešava kako unutar Selfa, tako i između Selfa i objek(a)ta, bila ograničena na rad introjeksijske i projekcijske (kasnije na introjektivnu i projektivnu identifikaciju). Ove dve poslednje funkcije bile su razvojne prethodnice svih potonjih odbrambenih mehanizama i ukazivale su na ograničenja modela psihoanalize koji se bazira na jednoj osobi, prema kojem se intrapsihička struktura sastoji samo od reprezentacija subjekta.

U modelu kontejner/kontejnirano, Bion je razvio jedinstvenu epistemologiju bazične komunikacije između majke i bebe, po kojoj proces mišljenja započinje projektivnom identifikacijom bebinih „misli (osećanja) bez mislioca” (Bion, 1970, str. 104) u majku-kao-kontejner, koja ih sanjarenjem i alfa funkcijom transformiše u misli, osećanja, snove i sećanja o kojima može da se misli. Pomoću takve komunikacije sazreva bebina alfa funkcija i ona „počinje da misli sama za sebe, projektujući u svoj unutrašnji kontejner–objekat sa sopstvenom alfa funkcijom...” (Grotstajn, 2005). Razvojno i klinički, funkcija kontejner/kontejnirano se obrtanjem, dijaloški, pomera sa jednog učesnikana drugog. Prema mišljenju Grotstajna(2005), „tim beba–majka–projekcija-kontejner” predstavlja osnovni model dve osobe (dvoosobni model), iz kojeg prethodni modeli jedne osobe (jednoosobni modeli), bazirani na projekciji, introjeksijskoj i/ili projektivnoj identifikaciji, mogu da postanu podrazumevana posledica neuspešnog kontejniranja. U kliničkoj analogiji, model kontejner/kontejnirano dve osobe (dvoosobni model)uključuje prisustvo i aktivnosti analitičara, iako ostaje usredsređen na analizanda. Kada je interaktivna psihoanalitička scena proširena tako da uključuje dve osobe i trodimenzionalni prostor, može se istraživati i intersubjektivna perspektiva („vrh”). Kontejniranje se sada može posmatrati kao polazište mnogih, ako ne i svih transferno/kontrtransfernih fenomena, postajući latentna veza („prikriveni poredak”) između dve strane (Grotstajn, 2011b).

U nekim od svojih izrazito teoretskih razmatranja, Bion (1965, 1970, 1992) povezuje svoj koncept kontejniranja sa Platonovim idealnim oblicima i Kantovim stvarima-po-sebi. Ovde, projektujući subjekt aktivira specifične procese analogne kontejner/kontejniranom potpuno opremljen (L) ljubavlju, (H) mržnjom i (K) znanjem, koji su suspendovani u svom prethodnom univerzalnom stanju odgovarajućih idealnih oblika i stvari-po-sebi.

IV. RAZVOJ POSLE BIONA

Psihoanalitičari su posle Biona dalje diskutovali, razrađivali i razvijali različite dimenzije modela kontejner-kontejnirano. Slede prikazi nekoliko primera takvih razrada i razvoja iz Evrope, Severne i Latinske Amerike.

U Engleskoj, Ronald Briton (*Ronald Britton*, 1998) je naglašavao da reči pružaju kontejner za emotivno iskustvo stvarajući „semantičku granicu” oko njega, dok analitička situacija pruža „ograničen svet” i mesto gde značenje može biti pronađeno. On naglašava da preteče misli, beta elementi, mogu iz uma da budu projektovani u tri moguće sfere, u telo, što vodi psihosomatskim disfunkcijama, u perceptivnu sferu, što vodi perceptivnim halucinacijama ili u oblast akcije, što vodi simptomatskim odigravanjima. On razrađuje mogućnost međusobno destruktivnog odnosa kontejner-kontejnirano, „zloćudnog kontejniranja”, prema kojem subjekt pred kojeg se uvodi nova ideja može da zamisli samo dva (katastrofična) scenarija, „utamničenje ili fragmentaciju“.

Beti Džozef (*Betty Joseph*) je naglašavala komunikacione aspekte projektivne identifikacije u svrhu održavanja psihičke ravnoteže, i mogućnost da ovaj proces dovede do psihičke promene, ukoliko se kontejnira (Džozef, 1989). Ona je naglasila suptilne ali snažne pritiske koje pacijent svojim projekcijama vrši na analitičara, čime ga navodi na određen tip aktivnosti, kao što su odgovaranje na pitanja, umirivanje ili davanje objašnjenja. Ona ovo opisuje kao „življenje dela pacijentovog Selfa umesto njegovog analiziranja“. Komunikacija koja leži u osnovi ovoga je da analitičar ne može da podnese ili da kontejnira pacijentov psihički bol. Ipak, kada se ovi pritisci prepoznaju i na njih odgovori, analitičar može da pruži pacijentu iskustvo korisnog kontejniranja.

U Italiji, Antonino Fero (*Antonino Ferro*, 2009) je spojio Bionovu teoriju mišljenja i model kontejner-kontejnirano sa dvopersonalnom teorijom polja Baranžeovih (*Willy i Madeleine Baranger*), koja za Feroa postaje „višepersonalna“ teorija polja, gde „pacijentova i analitičareva unutrašnja grupisanja ulaze u kompleksne interakcije, ... u smislu α funkcije polja, β turbulencija u polju i kontejnirajućih kvaliteta specifičnih mesta u polju (\ominus) i hipersadržaja (\otimes) na drugim mestima... Malo pomalo, svi alati za mišljenje koje je Bion uveo, smatraće se delom polja u kojem je trenutni odnos samo jedno mesto, kao što je Istorija koja stalno traži da bude dekonstruisana, dekonkretizovana i ponovo sanjana. Isto važi i za β elemente koji čekaju da budu sanjani...” (Sabadini–*Sabardini* Fero, 2010, str. 424-425; naglašavanje dodato). Primenjeno na klinički rad, Fero (2009) i Čivitareze (*Civitarese*, 2008, Fero i Čivitareze, 2013a, b) naglašavaju upotrebu analitičarevog uma i tela, kroz sanjarenje, kao vodiča ka nesvesnim procesima u pacijentu i između analitičara i analizanda. (Vidi takođe odeljak PSIHOANALITIČKE TEORIJE I KONCEPTI POLJA)

Severnoamerički analitičari, kao što su Džeјms Grotstajn (1981, 2005), Robert Keјper (*Robert Caper*, 1999) i Tomas Ogden (*Thomas Ogden*, 2004) takođe su dali značajne doprinose konceptu. Razrađujući procese saopštavanja unutar preleksičke komunikacije kontejner/kontejnirano, Grotstajn je razvio svoj koncept „projektivne transidentifikacije”: „Tako, kada analitičar preuzme ulogu kontejnera za analizandova... iskustva, ... analizand nesvesno *projektivno identifikuje* svoje emotivno

stanje u svoju *sliku* o analitičaru u nadi da će se osloboditi bola i da će *izazvati* to stanje kod analitičara manipulacijom svoje slike o njemu... Analitičar, spreman na to da bude uslužni saradnik u ovom zajedničkom poduhvatu, postaje otvoren i prijemčiv, ... Ovo... se završava tako što analitičar zauzvrat stvara sopstvenu sliku o tome šta analizand projektuje..." (Grotstajn, 2005, str. 19-20; naglašavanje J.G.). Kejper je naglašavao da glavni element kontejniranja uključuje sposobnost objekta koji prima projekciju da zadrži realan odnos prema projektovanom delu, kako bi mogao da misli o njemu i potom ga vrati u svarljivijem obliku. Ovo za njega ide izvan prostog holdinga, čiji cilj je, prvenstveno, da podrži pacijentov narcisizam. Tomas Ogden se fokusirao na interaktivne subjektivite koji učestvuju u projektivnoj identifikaciji. Model kontejner-kontejnirano je sada široko prihvaćen ili dočekan sa ozbiljnim naučnim interesovanjem, ne samo unutar, već i izvan klajnijanske grupe. Između ostalih, Arnold Model (*Arnold Modell*, 1989) je podvukao kontejnirajuću funkciju psihoanalitičkog setinga u celini, a Džudit Mitrani (*Judith Mitrani*, 1999, 2001) je razradila uvođenje analitičareve kontejnirajuće funkcije u okvire transferno-kontratransfernih paradigmi za različita razvojna i (psiho)somatska stanja.

Savremeni **francusko-kanadski** model Luja Brenea (2010), primer sinteze „kasnog bionovskog” (Grotstajn, 2005) i francuskog (Mišel de M’izan - *De M’Uzan*, 1994) razmišljanja o subjektu, predlaže posebnu kliničku konstrukciju ovog koncepta. Prema njemu, kontejniranje ima i „fantazmatski” i „realni” aspekt, koji moraju zajedno da se razumeju. Postoje intrapsihički i „fantazmatski” aspekti i u pacijentovoj i u analitičarevoj psihi i postoji „realni” odgovor analitičara ili objekta. Ispod je skraćena taksonomija pet koraka koji vode do adekvatnog kontejnirajućeg odgovora:

- 1- početna tačka može biti pacijentova projektivna identifikacija (uznemirujući sadržaj izbačen/projektovan u analitičara) povezana sa pacijentovom nesvesnom fantazijom o postojanju potencijalnog neuništivog objekta koji bi mogao da „kontejnira“ ove opasne projekcije i koji može da vrati detetu (pacijentu) verziju ovog sadržaja koju bi ono moglo da „toleriše” i „integriše“.
- 2- Nakonovog prvog „intrapsihičkog” pomeranja, pacijent ili dete dodaje subverbalnu i verbalnu komunikaciju, stavove i ponašanja, koji deluju kao „emocionalne indukcije“ prema subjektu (analitičar, roditelj). Ove indukcije su pokušaji da se „dodirne analitičar”, da se navede da oseća i da primi u sebe ono što je projektovano (vidi Grotstajn, 2005).
- 3- „Stvarni” objekat – majka, analitičar – moraju da budu voljni da budu dodirnuti, impresionirani, ganuti, napadnuti, zapravo, da budu upotrebljeni na svaki način potreban za transfer arhaičnih elemenata pacijenta/deteta.
- 4- Majka, analitičar – oseća emocije, neke svesno, ali većinom nesvesno, putem identifikacija. Mešavina tih identifikacija i analitičarevih/majčinih sopstvenih „odsečenih” anksioznosti i konflikata, kreiraju amalgamski Self-objekt. De M’izan (1994) je uporedio ovaj aspekt sa konceptom „himere“.
- 5- Analitičar mora da „razume i transformiše” ovu himeru. Taj rad se može shvatiti kao „psihičko varenje”, kako detetovih/pacijentovih projekcija, tako i analitičarevih/majčinih sopstvenih konflikata i

afekata pokrenutih projekcijom. On, potom, mora vratiti „svarljivi sadržaj”, pri čemu opasnost leži u tome da pacijentu pošalje svoju kontraprojektivnu identifikaciju.

U **Latinskoj Americi**, RuzveltKasorla (*RooseveltCassorla*, 2013) je razradio pojam kontejnirajuće simboličke funkcije analitičara, u kontekstu hroničnih odigravanja (vidi deo ODIGRAVANJE). On piše o kapacitetu za simbolizaciju, kao proizvodu implicitne kontejnirajuće simboličke alfa funkcije, koju analitičar koristi tokom hroničnih odigravanja. U ovom kontekstu, analitičareva implicitna alfa funkcija je kapacitet analitičara da toleriše (kontejnira) ometajuća kretanja koja napadaju analitički proces, a da ne odustane od potrage za novim načinima da razume šta se dešava, pripremajući buduće interpretacije (o odigravanjima), sa ciljem da ih analizand doživi kao smislene.

Paulo Sezar Sandler (1997, 2005a) je klinički proširio Bionov pojam preokretanja alfa funkcije, konceptualizujući model *anti-alfa funkcije*, protivtežu alfa funkciji, koja nije nužno u vezi samo sa kliničkim stanjima. Anti-alfa funkcija prima psihičke podatke i pretvara ih u konkretne i senzorne slike. Model opisuje univerzalnu primitivnu tendenciju ljudskog uma da konkretizuje nesenzorne mentalne fenomene, pretvarajući psihičku realnost u konkretnu, senzornu stvarnost, što prethodi slobodnim asocijacijama. Polazeći od Bionove teorije mišljenja, Sandler opisuje aktivni proces gde su α -elementi pretvoreni u β -elemente, koji se onda mogu maskirati kao razumljivi senzorni podaci. U kliničkoj situaciji, pod uticajem ovog procesa, analitičar se odnosi prema materijalu pacijenta kao da zaista opisuje konkretnu spoljašnju realnost, a ne kao da prikriva nematerijalnu psihičku realnost. Anti-alfa funkcija vezuje se sa projektivnom identifikacijom i može da bude aktivna u umovima i pacijenta i analitičara, kako bi izbegli bolnu depresivnu poziciju. Sandler kaže da je ovakav način mentalnog funkcionisanja mnogo više rasprostranjen u društvu nego što se to na prvi pogled čini, što objašnjava ozbiljna skrivljena našeg kolektivnog doživljavanja stvarnosti (1997). Ipak, u nepatološkim okolnostima, takva anti-alfa funkcija se takođe aktivira kao međukorak u komunikacijama, rani razvoji akcije u svrhu konkretnog preživljavanja, itd. (2005a). [Tako široko definisan kapacitet za anti-alfa funkciju može imati zajednička tačka sa nekim vidovima regresije, o kojim govore post-frojdske konceptualizacije, kao što je „regresija u službi Ega” (Kris, 1952) Anti-alfa funkcija takođe opisuje i intelektualizujuće i minimizirajuće odbrane koje se koriste za odbijanje autentičnih i psihički uznemirujućih iskustava].

V. SRODNI KONCEPTI

Model kontejner/kontejnirano razvijao se paralelno sa ostalim „prostornim” konceptima uma, koji u fokusu imaju neophodnost internalizacije majčinske funkcije za razvoj kapaciteta za

mišljenje/simbolizaciju/mentalizaciju.

Kontejniranje bi trebalo razlikovati od holdinga (Vinikot–*Winnicott*, 1960). Objekat koji vrši funkciju holdinga predstavlja samo jedan objekat okruženja čiju značajnost određuje dete ili analizand; dok kontejnirajući objekat predstavlja objekat čija je valenca jednaka valenci kontejnirajućeg objekta (kontejnera) i njegovog „vazala“ (njegove veze sa objektom koji treba da bude kontejniran).

Pojam holdinga D. V. Vinikota podrazumeva, kao i koncept kontejniranja, da bebu ne možemo da razumemo nezavisno od majke da je internalizacija majčinske „holding“ funkcije neophodna za mentalni razvoj. Ipak, holding je širi termin koji obuhvata kako povećanu psihičku osetljivost za bebine potrebe, tako i fizički holding i sveukupne sredinske resurse (Vinikot, 1960). Kontejniranje, s druge strane, podrazumeva aktivniju intrapsihičku aktivnost objekta, koji će umnogome zavisiti od njegove ličnosti.

Ester Bik (*Esther Bick*, 1968), Donald Melcer (1975) i, kasnije, Didije Anzju (*Didier Anzieu*, 1989), na malo drugačiji način, konceptualizuju razvojkože-*Ega* koji ima kontejnirajuću funkciju. Andre Grin (*Andre Green*, 1999) piše o neophodnosti negativne halucinacije majčinske funkcije za stvaranje unutrašnjeg prostora za simbolizaciju. Ovi autori se od Biona razlikuju po tome što i oni skreću pažnju na stanja u kojima se pretpostavlja da psihički prostor još uvek nije formiran, i na druge primitivne načine povezivanja sa objektom (pre projekтивne identifikacije) kakve su primarna i adhezivna identifikacija.

Usavremenoj psihoanalizi, Ofra Ešel (*Ofra Eshel*), u svojoj knjizi (2019), izlaže svoje bogato iskustvo sa evokativnim pristupom koje spaja dva glavna Bionova koncepta (kontejner/kontejnirano i bivanje celinom sa O) sa Vinikotovim idejama fundamentalnog bića. Analitičar menja analizandov kapacitet da kontejnira iskustva koja analizand nije mogao sam da nosi, kroz analitičarev kapacitet da bude radikalno otvoren za nepoznato i nemislivo.

Ovakav pristup naglašava onotološko-iskustvenu dimenziju psihoanalize. Klinički i teorijski se fokusira na ontološka iskustva psihoanalitičkog jedinstva, krećući se kroz faze analitičarevog „prisustvovanja“ (biti-tu) i potonje međupovezanosti analizand-analitičar ili „sa-bivstvovanja“ – dva-u-jednom, koje može da se produbi u „biti-u-skladu“ sa pacijentovim najdubljim delovima psihičke realnosti koji ne komuniciraju.

Primeri široke kliničke korisnosti Bionovog koncepta prikazani su u knjizi „Darežljivost prihvatanja“ Diane Viliijams, Pola Viliijamsa, Džejn Demare i Kenta Rejvenskrofta (*Gianna Williams, Paul Williams, Jane Desmarais i Kent Ravenscroft*, 2004), koji Bionov model kontejner-kontejnirano koriste da istraže štetne posledice nedovoljne *paternalne funkcije* u razvoju dece i adolescenata sa poremećajima ishrane. Oni smatraju da dijadni odnos uvek uključuje treći element – prostor između subjekta i objekta. Ovo se naziva „paternalnom funkcijom“, bez obzira na to da li je vrši stvarni otac. Oni povezuju užas od zavisnosti sa potrebom da se uništi drugost kroz „stanje fuzije uma“ i projektivnu

identifikaciju, u kojoj postoji napad na ovu „paternalnu funkciju“, poricanje prostora između dijadnog para i želja za (i strah od) fuzije između subjekta i objekta. Dalji faktor je destruktivni Superego na strani smrti iz koje proističu persekutivna osećanja, potencijalno fatalna.

VI. PROŠIRENJE POJMA U DRUGIM KONCEPTUALNIM MREŽAMA

Ima autora koji su izrazili zabrinutost da će se sa upotrebom raznih aspekata koncepta i njegovih derivata u širokom opsegu savremenih psihoanalitičkih orijentacija pojaviti i rizik od razvodnjavanja njegove specifičnosti. (Pretraga publikacija na pep-web-u otkrila je otprilike 6.500 radova koji koriste termin „kontejniranje“). Pod ovim uslovima, važno je razlikovati upotrebu termina od upotrebe koncepta. Dok se termin koristi u različitim kontekstima koji su u vezi sa umanjivanjem anksioznih tenzija i kod analitičara i kod pacijenta, upotreba koncepta i njegovih derivata (čak i kada, paradoksalno, upotreba termina izostane) je evoluirala i uspešno se primenjuje u različitim psihoanalitičkim orijentacijama. U vezi sa ovim su pisali izvesni postbionovski autori, kao i autori iz drugih konceptualnih pravaca, posebno iz široko postavljenog frojdijanskog konceptualnog pravca, uključujući i savremenu Ego psihologiju, kao i iz nekih škola savremene Self psihologije, prepoznajući sličnosti i razlike. (Vidi odeljke EGO PSIHOLOGIJA i SELF)

Iz perspektive nekih postbionovskih teoretičara, veze između široko shvaćene savremene Ego psihologije i bionovske misli razmatrane su u radu Lorensa Brauna (*Lawrence Brown*) „Ego psihologija Vilfreda Biona: implikacije za intersubjektivni pogled na psihičku strukturu“ (Braun, 2009). Elijas da Roša Baros (*Elias da Rocha Barros*) smatra da „...intersubjektivni aspekt koncepta je izgleda duboko ukorenjen u savremenu psihoanalitičku kulturu, posebno u Severnoj i Latinskoj Americi. Ovaj koncept je popunio prazninu koja je bila presudna za savremenu psihoanalizu. Mislim tu na promenu u pacijentovom odnosu prema sopstvenom umu u kontekstu intersubjektivnosti, na takav način da *ometa impuls ka akciji i podstakne mogućnost refleksije*“ (Roša Baros, 2015).

Iz perspektive savremene frojdijanske Ego psihologije, Šmuel Erlih (*Shmuel Erlich*, 2003) postulira „transformativnu funkciju Ega“, jednu od mogućih veza između savremene Ego psihologije i Bionove alfa funkcije (vidi i odeljak EGO PSIHOLOGIJA).

U drugom primeru očiglednog približavanja, severnoamerički savremeni Ego psiholog Fred Buš (*Fred Busch*, 2013), označavajući pomeranje paradigme sa podizanja potiskivanja ka transformaciji, piše skoro identično kao što je izraženo kod da Roša Barosa, kada kaže da sa razvojem psihoanalitičkog uma pacijent dobija kapacitet da *neizbežnost akcije zameni mogućnošću refleksije*. Njegov metod „rada u transferu“ vrti se oko onoga što Ogden naziva „*mišljenje o mišljenju*“. Osnovna teza *okreiranju psihoanalitičkog uma* je da je ono što se postiže u relativno uspešnoj psihoanalizinačin saznavanja, ne

samo saznanje. Transformacija reči kao akcija u simboličko, reprezentativno mišljenje je onaj deo koji pomaže analizandu da razvije psihoanalitički um kao proširenje kapaciteta da se igra sa mislima, što zavisi od njihove mogućnosti da budu reprezentovane. Ukratko, umesto traganja za zakopanim sećanjima, analiza pokušava da ono što je nedovoljno reprezentovano transformiše u ideje koje se mogu reprezentovati. Promena je od prekonceptualnog (konkretnog) i preoperacionalnog ka simbolički reprezentovanom. Stoga, pre nego što se bilo kakvo značenje može interpretirati, psihički mehanizam i sadržaj (tj. konflikt, odbrana, samopopravljanje, internalizovani objekti, itd.) moraće biti verbalno reprezentovani na način koji vodi simbolizaciji. Reči i misli služe kao efikasni i strukturišući znaci za ono što je označeno. Bušove tačke podudarnosti sa Roša Barosom ostavljaju otvoreno pitanje u kojoj meri se Buš oslanja na model kontejner - kontejnirano da bi objasnio pojavu reflektivnosti. Generalno, međutim, pojava ove perspektive približava Ego psihologiju, između ostalih, i aspektima rada Andrea Grina, Beti Džozef i Antonina Feroa.

Pozivajući se na Levaldovu (*Loewald*) Ego psihologiju, koja integriše Frojdovu teoriju nagona sa teorijom objektnih odnosa, Buš (2016) istražuje mnogobrojne dimenzije o tome kako raditi na način koji proširuje „kapacitet Ega za kontejniranje“ za veći broj patologija, iako uz razlike. U radu sa neurotičnim pacijentima i pacijentima sa umereno teškim poremećajima ličnosti, analitičari pokušavaju da transformišu misli u značenja; u radu sa pacijentima sa težim poremećajima ličnosti pokušavaju da transformišu „jezik akcije“ (Buš, 2013), kao i sirova afektivna stanja, u misli. Pravac kretanja je od jezika akcije ka jeziku (nesvesne i svesne) komunikacije. Iako su načini koji se koriste za kontejniranje primitivnijih stanja (kako kod pacijenta tako i kod analitičara) češći (i teži) u radu sa težim poremećajima ličnosti, oni se takođe dešavaju i u analitičkom radu sa neurotičnim pacijentima. Ovde se Buš oslanja i dalje razvija Levaldov rad (1975) o „jeziku akcije u okviru transfernog polja“ (ibid, str. 293), što ima funkciju ponovnih odigravanja. Ovaj pristup je u skladu sa Andre Grinovim (2000) prepoznavanjem i uloge kontejniranja i stvaranja reprezentacija, kao u „kreirajući analitički prostor u kojem su moguće slobodne asocijacije i psihoanalitičko slušanje, analitičar može da izrazi naglas i poveže prethodno katastrofalne ideje, prilično nepoznate pacijentovoj svesnosti, kako bi pomogao pacijentu da stvori značenje i oslobodi se ranijih dominantnih, ali nepoznatih užasa“ (ibid, str. 429).

U svojoj nedavnoj publikaciji, „Analitičareva sanjarenja“ (2019), Buš dekonstruiše, „demistifikuje“ i istražuje kliničku upotrebljivost sanjarenja analitičara (=kontejnera) (transformativne senzorno-afektivne slike, koje prati asocijativna veza sa sećanjem/idejom) i istražuje vezu sa nekim tradicionalnijim konceptima kakvi su kontratransfer, slobodne asocijacije, slobodnolebdeća pažnja i posledična samorefleksija. On se slaže posebno sa Bionom, Da Roša Barosom i Kasorlom kada kaže da sanjarenje može da bude korisno upotrebjeno onda kada se projekтивna identifikacija može odvojiti od analitičarevog kontratransfernog odgovora. Prema tome, ko-konstruisana priroda sanjarenja se vidi jedino putem analitičarevih asocijacija i rastuće svesti o kontratransfernom odigravanju. Iz toga sledi da je za analitičara jedino moguće da putem svojih slobodnih asocijacija kontejnira ono što počinje da se

odigrava. Ovako shvaćen, kapacitet analitičara za kontejniranje svojih unutrašnjih iskustava i za sanjarenje može da vodi uvećanoj psihičkoj efikasnosti svake analize.

Majkl Dž. Dajmond (*Michael J. Diamond*, 2014), takođe, pojam kontejniranja vidi kao preduslov opšteg pristupa analitičara, kada kaže da analitičar treba da: 1. omogućuje *regresiju funkcionisanja Ega*; 2. koristi *sopstveni um kao objekat*, uključujući i njegovu manifestaciju u „analitičkom trećem“; 3. *kontejnira unutrašnje iskustvo*, uključujući i to da podnese neizvesnost i da toleriše intenzivna afektivna stanja; 4. koristi *zrelije Ego funkcije* za samorefleksiju i promišljanje (ibid. str. 548, naglašavanje M.J.D.).

U okviru inkluzivnog savremenog frojdijanskog okvira, Eva Papiasvili (2019) je opisala „tekući slobodni asocijativni i interpretativni proces nalik sanjarenju“, koji se odvija „u dijadi terapeut - pacijent kada...dve nesvesnosti međusobno komuniciraju u onome što može izgledati kao neprekidni proces nalik snu“ (Papiasvili, 2019, str. 246). Ovaj inkluzivni klinički pristup koji objedinjuje Frojda, Grina i Vinikota i Bionov model kontejniranja, zajedno sa saznanjima o triangulaciji iz perioda rane privrženosti/vezivanja (Fivaz-Deperženž i Korboz-Varneri – *Fivaz-Depeursinge i Corboz-Warnery*, 1999), koji potcrtava ključnu ulogu oca u transferu, koristan je u razbijanju međugeneracijskog lanca prenošenja postporođajne depresije između majki i odraslih ćerki (Papiasvili i Meijers – *Mayers*, 2017). Transformacija se odvija od senzornih i visceralnih otisaka, koji se odigravaju, interpretiraju i potom simbolizuju u snu, koji ponovo tumače i pacijent i analitičar (Papiasvili, 2016).

U proširenoj savremenoj frojdijanskoj mreži, Erlih, L. T., Kuliš, N. M., Henli, M.A., Robinson, M. i Rotštajn, A. (*Ehrlich, L. T., Kulish, N. M., Hanly, M. A., Robinson, M. i Rothstein, A., 2017*) koriste koncept kontejniranja u kontekstu psihoanalitičke supervizije i konsultacije, u procesu od tri koraka: prepoznavanje, kontejniranje i efektivna upotreba paralelnih procesa u okviru višestrukih transferno-kontratransfernih polja između terapeuta/pacijenta, supervizora/supervizanta i odgovarajućih pritisaka i fantazija u vezi sa institucionalnom strukturom. Kontejniranje je ovde konceptualizovano posebno kao preventivna mera na taj način višestruko određenog potencijala za odigravanja. Ovo dolazi nakon prethodno konceptualizovane psihoanalitičke supervizije kao odnos kontejner-kontejnirano koje su postavile Virdžinija Ungar i Luiza Ahumada (*Virginia Ungar i Luisa Ahumada*, 2001).

U okviru širokog konceptualnog okvira Self psihologije, istorijski je značajan Kohutov (*Heinz Kohut*) pojam razvoja osećanja kohezije Selfa kroz selfobjektni transfer, identifikaciju i procese „transmutativne internalizacije“ (Kohut, 1977). U savremenoj Self psihologiji, Hans-Peter Hartman (*Hans-Peter Hartmann*, 2004) smatra kontejniranje sličnim pojmu ranog afektivnog ogledanja i mentalizacije u Self psihologiji, baziranom na „regulativnoj funkciji arhaičnog selfobjekta“ (str. 254).

Međutim, prema Grotstajnu (1981b), Bionovo kontejniranje treba razlikovati od Kohutovog ogledanja, jer „Bionova koncepcija podrazumeva razrađenu aktivnost primarnog procesa koja ima ulogu *prizme* da prelomi snažnu viku odojčeta u, takoreći, komponente spektra boja, kako bi ih sredio i

organizovao u hijerarhiju važnosti i mentalne akcije. Prema tome, kontejniranje je za Biona veoma aktivan proces koji uključuje osećanja, mišljenje, organizovanje i akciju“ (ibid, str. 134).

VII. INTERDISCIPLINARNE STUDIJE

Prema Paulu Sezaru Sandleru (2005a), teoretičaru bionovske orijentacije, odnos između emotivnog i intelektualnog rasta prepoznali su već i Frojd i M. Klajn. Sandler odaje priznanje Rene Špicu i Džonu Boulbiju (*Rene Spitz* i *John Bowlby*) za pionirske studije, koje su pružile dokaz o ovom odnosu u specifičnom „setingu uskraćenosti“. Mnoge kasnije razvojne i neurorazvojne studije su dalje potvrdile ovu povezanost. Međutim, tek je Bionova teorija kontejnera-kontejniranog „obezbedila uvid u to kako ovaj odnos funkcioniše na samom početku. Emocionalni i intelektualni rast objašnjeni su u kontekstu odnosa bebe i dojke, analiziranog u najsitnije detalje. Ona ne postavlja taj odnos kao princip, postulat ili imaginarni konstrukt...“ (Sandler 2005a, str. 161; naglašavanje P.C.S.). U ovom kontekstu treba razumeti kratki pregled interdisciplinarnih studija koje potiču iz različitih konceptualnih razvojno-dinamskih okvira.

VII.A. ISTRAŽIVANJE ODOJČADI

Studije Rene Špica (1945, 1965, 1972) o dugoročnom odvajanju od majke institucionalizovane dece imale su snažan uticaj na teoriju separacije-individuacije M. Maler (*Margaret Mahler*). Takođe, on je bio prvi koji je naglasio ključnu važnost nežnog „holdinga“ bebe od strane staratelja, što potpomaže bogatu taktilnu afektivnu neverbalnu komunikaciju između beba i njihovih staratelja. Ova tradicija se nastavila sa Malerovom (Mahler, Pajm –*Pine*, Bergman–*Bergman*, 1975), u okviru Ego psihologije/strukturalne teorije, i sa istraživanjima Biba (*Beebe*, 2000) o samoregulaciji i interaktivnoj regulaciji odojčadi, kao i sa Bostonskom studijskom grupom procesa promene (BCPG 2007, 2008), u okviru teorije Selfa i relacione teorije (Vidi odeljke TEORIJE OBJEKTNIH ODNOSA, EGO PSIHOLOGIJA i SELF).

Nakon Boulbija (1969) u Engleskoj, Ejnsvort, Blehar, Voters i Vol (*Ainsworth, Blehar, Waters i Wall*, 1978) u SAD su razvili savremenu teoriju privrženosti/vezivanja, gde je privrženost/vezivanje definisano kao afektivna veza između deteta i staratelja (Blum –*Blum*, 2004), i kao bihevioralna analogija internalizovanih objektnih odnosa pod uticajem ranog odnosa majka-beba (Dajmond i Blat–*Blatt*, 2007). Gorepomenute i slične evropske studije na polju istraživanja odojčadi i privrženosti/vezivanja (D. N. Stern – *D. N. Stern*, 1985; Trevarten i Ejtken, –*Trevarthen & Aitken* 2001; Fonadi –*Fonagy*, Gergelj – *Gergely*, Džurist –*Jurist* i Target –*Target*, 2002; Amaniti i Trentini –

Ammaniti i Trentini, 2009; Kortina i Lioti – *Cortina i Liotti*, 2010) konzistentno podržavaju shvatanje ličnosti koja se organizuje u smislu „Self-sa-drugim“, u kojem je interakcija između dva subjekta neophodan uslov za psihički razvoj kao i za psihološki lek (Vidi takođe odeljke TEORIJE OBJEKTNIH ODNOSA, SELF i INTERSUBJEKTIVNOST).

VII.B.DINAMSKA I RAZVOJNA NEURONAUKA I KOGNITIVNE STUDIJE

Razvojni neuronaučnici smatraju da može postojati „virtuelni drugi“ u mozgu čiji se okviri popunjavaju kroz iskustvo (Brotén–*Braten*, 2011). Sistemi neuronskih ogledala (Galeze –*Gallese*, Igl –*Eagle* i Migone– *Migone*, 2007) se smatraju mogućim elementom u takvoj prirodno datoj „intersubjektivnosti“. Neuropsihoanalitičke studije struktura i aktivnosti desnog mozga Alana Šora (*Allan Shore*, 2011) uključene u nesvesne procese „implicitnog Selfa sa drugim“ su takođe važne u ovom smislu.

Od ranih faza intrauterinog-prenatalnog života, senzorni doživljaji učestvuju u formiranju osnovnih emocionalnih i afektivnih sećanja, stvarajući pravi temelj za organizaciju ranih reprezentacija (Manča – *Mancia* 1980; Le Du – *Le Doux*, 1992). Nakon Le Duovog istraživanja implicitne međugre višestrukih memorijskih sistema u uslovima akutne traume kod odraslih, brojna longitudinalna istraživanja nastavila su proširivati znanje o neurobiološkim posledicama ranih dijadnih iskustava (Balberni – *Balbernie*, 2001; Sigel –*Siegel*, 1999; Šor, 2003, 2010) kod dece sa i bez ranih traumatičnih iskustava. Ključna poruka iz neuronaučnih studija o razvoju mozga je da „ljudske veze oblikuju neuronske veze iz kojih um nastaje“ (Sigel, 1999, str. 2). Tokom prve tri godine života aktiviraju se i oblikuju tri osnovna kortiko-limbička kola za samoregulaciju afekta putem interakcije sa negovateljima, pružajući tako osnovu za to kako će se buduće značajne emocije doživljavati i obrađivati. U ovom kontekstu, Šor (2003) je takođe proučavao neurobiološke korelate ranog početka *disocijacije* kod beba koje su primećene da se podudaraju sa ritmičkom strukturom dereguliranih stanja kako povišene razdražljivosti tako i disocijativne tuposti njihove majke.

Rad Alana Šora (2001) o regulaciji afekata koju pruža dijadni odnos veoma je blizak konceptu kontejniranja. Iako nikada ne koristi tu određenu reč, posvećuje mnogo promišljanja pitanju projekтивne identifikacije kao nesvesne komunikacije između desnih hemisfera majke i deteta (ili pacijenta i analitičara), opisujući tako proces čija internalizacija na kraju vodi sposobnosti emocionalne regulacije, koja se čini osnovom kontejniranja. Zanimljivo je primetiti bliskost između koncepta kontejniranja i emocionalne regulacije, kako piše En Alvarez (*Anne Alvarez*, 2016): „Danas postoji veliko interesovanje za samoregulaciju u Americi i za kontejniranje u Britaniji, ali šta su njihovi sastavni delovi?“. Ovo pitanje otkriva da pojmovi kao što su samoregulacija i kontejniranje pokazuju konceptualna i klinička preklapanja koja treba dublje da se istraže i integrišu.

Rajhlov (*Raichle*, 2001) neurobiološki koncept mreže podrazumevane aktivnosti (Default Mode

Network - DMN) podstakao je nekoliko pravaca razvoja u neuronaukama i srodnim disciplinama. DMN, mreža koja je aktivna tokom spontane mentalne aktivnosti koja se javlja u oko 50% svakodnevnog života, je visokopovezan put koji povezuje centre socijalne kognicije i memorije, uključujući perspektive Self-drugi, sanjarenje, osećaj Selfa, istraživanje budućnosti i drugo. Zanimljivo je primetiti da DMN dostiže svoj konačni oblik do kraja detinjstva i da je odsutan ili izmenjen kod pacijenata sa Alchajmerovom bolešću i autizmom. Imajući u vidu da takve strukture (DMN) obuhvataju nekoliko iskustava koja se tiču osećaja Selfa, može se zapitati da li se može posmatrati kao materijalni izraz, u smislu moždanih mreža, onoga što psihoanaliza opisuje kao funkciju kontejniranja (Fonseka, 2019).

Pokušaj integracije kognitivnih nauka i psihoanalitičke kliničke i metapsihološke misli različitih konceptualnih mreža, uključujući Frojdu i savremenu Ego psihologiju, Biona i postbionijansko razmišljanje i druge britanske i severnoameričke teoretičare objektnih odnosa, kao i francusku tradiciju, potiče od Serža Lekura i Mark-Andrea Bušara (*Serge Lecour i Marc-André Bouchard*, 1998). Oni predlažu dvodimenzionalni pogled na mentalizaciju koji uključuje višestruke nivoe kontejniranja: *deskriptivne nivoe tolerancije afekta* (disruptivna impulsivnost/acting-out i odigravanje, modulirana impulsivnost/katarza, eksternalizacija, apropriacija i apstrakcija/ reflektivna asocijacija) s jedne strane, i *različite načine reprezentacije* – kanale izražavanja nagona i afekata (somatska i motorička akcija, imaginacija, reči/verbalizacija) s druge strane. Ovaj kompleksni okvir utiče na kapacitet i pacijenta i analitičara da slušaju, da kontejniraju na transformišući način, i da grade psihičke strukture, posebno kod pacijenata na spektru graničnih poremećaja. Kretanje ide od refleksivnog ka reflektivnom, od presimboličkog i prereprezentacionog funkcionisanja ka reprezentacionom i simboličkom funkcionisanju, i od unutarsistemskog (unutar Ega) ka međusistemskim (Id, Ego, Superego) konfliktima. Ova konceptualizacija ima mnogo zajedničkih tačaka sa prevođenjem između nesimbolizovanih, nesvesno simbolizovanih i verbalno simbolizovanih iskustvenih domena Vilme Buči (*Wilma Bucci*, 1994), kao i sa kasnijim radom Maura Manče (2006).

Psihoanalitičar i neurolog Mauro Manča (2006) pokušava da integriše neuronauke i molekularnu biologiju sa psihoanalitičkom teorijom nepotisnutog nesvesnog, koje on smatra jezgrom Selfa i gde su sačuvani primarni odnosi između majke i deteta. Prema njegovom mišljenju, neurobiološki korelat takvih najranijih presimboličkih i prepsihičkih iskustava je mreža „morfo-funkcionalne organizacije“, koja prethodi punom razvoju hipokampusa, centra za afektivna autobiografska sećanja. Nepotisnuto nesvesno može biti dovedeno na površinu u analizi kroz „muzičku dimenziju“ transfera, koju karakteriše glas (intonacija i ritam) i prozodija jezika. Snovi mogu simbolički transformisati presimbolička i preverbalna iskustva, tako da mogu biti izražena rečima i razmatrana čak i bez njihovog sećanja. Ova rekonstrukcija omogućava pacijentu da o njima govori i razmišlja čak i bez stvarnog sećanja. Manča tvrdi da je ovaj integrativni model, koji se oslanja na različite perspektive, od Frojda, M. Klajn, te do savremenih razvojnih i neurobioloških istraživanja, u

skladu sa Bionovom (1962a, b; 1991) teorijom mišljenja: klinički pristup zasnovan na takvoj integraciji olakšava razvoj i internalizaciju α -funkcije uma, kako bi prepsihički β -elementi dosegli novi redosled. Ovo prati Mančin (1981) raniji pokušaj povezivanja aktivnosti centralnog nervnog sistema sa Bionovim (1963) konceptualizacijama „kontejner-kontejnirano“ i „alfa funkcija“. On piše: „Prema Bionu, funkcije uma su zapravo operativne unutar neurobioloških funkcija koje omogućavaju da se mentalni procesi organizuju i manifestuju. To se posebno odnosi na alfa funkciju sanjanja, koja se može posmatrati kao deo neurobiološke aktivnosti koja, koristeći Bionov jezik, deluje kao „kontejner“ za organizaciju procesa mišljenja“ (Manča, 1981, str. 450).

VII.SAVREMENA UPOTREBA I ZAKLJUČAK

Model kontejner-kontejnirano široko se upotrebljava u savremenoj psihoanalizi. U kliničkoj psihoanalizi, kontejnirajućufunkciju koristi značajan broj savremenih psihoanalitičara, nezavisno od njihove teorijske orijentacije. Termin se koristi ne samo za razumevanje procesa projekтивne identifikacije, veći za rad sa psihičkim stanjima kojima dominira prekomerna tenzija/osećanja usled traume i/ili sa nediferenciranim psihičkim stanjima. Danas bi mnogiistakliivažnostinternalizacijeočinskefunkcije, ne samomajčinskog sanjarenja i alfa funkcije, tj. očevevezesamajkom, kojajojomogućava da održiuravnoteženostanjeumadok se brine da zadovoljibebinepotrebe, a u istovremeomogućavajućipostojanjetriangularnogprostora.

Bionova teorija kontejniranja pruža novu polaznu tačku za terapijsku efikasnost. To je teorija porekla mišljenja i povezanih mentalnih funkcija bazirana na emotivnom iskustvu znanja koje on označava kao „K“, i na potrazi za istinom u terapijskom susretu, što je za Biona isto toliko važno za um koliko i hrana za telo. U smislu tehnike, ona omogućava analitičaru da se orijentiše u toku seanse na ono što pacijent pokušava da izrazi, kao i na to kada je rad „kontejniranja“ nužan kako bi moglo da dođe do psihičke promene.

Vidi takođe:

EGOPSIHOLOGIJA

ODIGRAVANJE

INTERSUBJEKTIVNOST

TEORIJE OBJEKTNIH ODNOSA

PROJEKTIVNA IDENTIFIKACIJA

TEORIJE I KONCEPTI PSIHOANALITIČKOG POLJA

SELF

TRANSFORMACIJA(E)

NESVESNO

LITERATURA

Akhtar, S. (2009). *Comprehensive Dictionary of Psychoanalysis*. London: Karnac.
Ainsworth, S. Blehar, S. Waters, S. Wall, S. (1978) *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Alvarez, A. (2016). Impaired interaction triggering defense or exposing deficit: exploring the difference between the withdrawn and the “undrawn” autistic child. Commentary on “An integrative model of autism spectrum disorder: ASD as a neurobiological disorder of experienced environmental deprivation, early life stress, and allostatic overload” by William M. Singletary, M. D. *Neuropsychoanalysis*, (18)(1):3-7.

Ammaniti, M. and Trentini, C. (2009). How New Knowledge About Parenting Reveals The Neurobiological Implications of Intersubjectivity: A Conceptual Synthesis of Recent Research. *Psychoanal. Dial.*, 19(5):537-555.

Anzieu, D. (1989). *The Skin Ego*. New Haven: Yale University Press.

Balbernie, R. (2001). Circuits and circumstances: neurobiological consequences of early relationship experiences and how they shape later behaviors. *J Child Psychother* 27:237-255.

Beebe, B. (2000). Co-constructing mother-infant distress: Microsynchrony of maternal impingement and infant avoid-ance in the face-to-face encounter. *Psychoanalytic Inquiry*, 20, 421–440.

Bick, E. (1968). The Experience of the Skin in Early Object-Relations. *Int. J. Psycho-Anal.*, 49:484-486.

Bion W.R. (1959). Attack on linking. *International Journal of Psychoanalysis* 30:308-15, 1959, republished in Bion, W.R. (1967). *Second Thoughts*. Heinemann, 1967, pp93-109

Bion, W.R. (1962a) *Learning from Experience*. London: Tavistock.

Bion, W.R. (1962b) The Psycho-Analytic Study of Thinking. *International Journal of Psycho-Analysis*, 43:306-310

Bion, W.R. (1963). *Elements of Psycho-Analysis*. London: Heinemann.

Bion, W.R. (1965). *Transformations: Change from Learning to Growth*. London: Tavistock.

Bion, W.R. (1970). *Attention and Interpretation*. London: Tavistock.

Bion, W.R. (1984) *Second Thoughts: Selected Papers on Psychoanalysis*. London: Karnac.

Bion, W.R. (1991). *Cogitations*. London: Karnac.

Blum, H.P. (2004) Separation-Individuation Theory and Attachment Theory. *JAPA* 52: 532- 553.

Boston Change Process Study Group/BCPSG (2007). The Foundational Level of Psychodynamic Meaning: Implicit Process in Relation to Conflict, Defense and the Dynamic Unconscious. *Int J Psycho-Anal* 88: 843-860.

Boston Change Process Study Group/BCPG (2008). Forms of relational meaning: issues in the relations between the implicit and reflective-verbal domains. *Psychoanal Dial*, 18, 2: 125-148.

Bowlby J (1969). *Attachment and Loss: Vol 1: Attachment. The International Psycho-Analytic Library* 79: 1-401

Borensztein, C.L. (2014). *Diccionario De Psicoanalisis Argentino*. Buenos Aires: Asociación Psicoanalítica Argentina

Bouchard, M. and Locours, S. (1998). Some Comments on Bucci's Multiple Code Psychoanalytic Psychology. *Canadian J. Psychoanal.*, 6: 261-270.

Bråten,

S. (2011) Intersubjektive Partizipation: Bewegung des virtuellen Anderen bei Säuglingen und Erwachsenen (Intersubjective Participation: movements of the virtual other in infants and adults). *Psyche* 65: 832-861.

Britton, R. (1998). *Belief and Imagination*, London: Routledge.

Brown, L. (2009). The ego psychology of Wilfred Bion: implications for an intersubjective view of psychic structure. *Psychoanal. Quarterly*, 78, 27-55.

Brunet, L. (2010). *Limites, transferts archaïques et fonctions contenantes. In Les psychoses. Traité de psychopathologie de l'adulte*. C. Chabert, ed., Paris: Dunod, 133-172.

Bucci, W. (1994). The Multiple Code Theory and the Psychoanalytic Process: A Framework for Research. *Annual Psychoanal.*, 22: 239-259.

Busch, F. (2013). *Creating a Psychoanalytic Mind: A Psychoanalytic method and theory*. London and New York: Routledge.

Busch, F. (2016) Unraveling an Enigma. *Psychoanalytic Inquiry*, 36: 295-306.

Busch, F. (2019). *The Analyst's Reveries: Explorations in Bion's Enigmatic Concept*. New York and London: Routledge.

Caper, R. (1999). *A Mind of One's Own*, London: Routledge.

Cassorla RMS (2013). When the analyst becomes stupid. An attempt to understand enactment using Bion's theory of thinking. *Psychoanal Q*, 82, 323-360.

Civitarese, G. (2008) Immersion vs. Interactivity and the Analytic Field. *Int. J Psych-Anal.*,

84:279-298.

DaRochaBarros,E.(2015).Inter-RegionalEncycloepdicDictionaryPanelPresentation,
Boston:IPACongresses2015.

DeMijolla,A.(2002/2005).*TheInternationaldictionaryofpsychoanalysis*.NewYork:MacmillanReference
@ThomsonGaleCorp.[Orig.*Dictionnaireinternationaldelapsychanalyse*.2002,EditionsCalmann-Levy].

DeM'UzanM.(1994).*LaBouchedel'inconscient*.Paris:Gallimard.

Diamond,D.andBlatt,S.J.(2007).Introduction.In:*AttachmentandSexuality*.In:Diamond
D,Blatt,S.J.andLichtenberg,J.D.(eds).NewYork:AnalyticPress,1-26.

Diamond,M.J.(2014)AnalyticMindUseandInterpsychicCommunication:DrivingForcein
AnalyticTechnique,PathwaytoUnconsciousMentalLife.*PsychoanalyticQuarterly*83:525- 563.

Ehrlich,L.T.,Kulish,N.M.,Hanly,M.A.,Robinson,M.&Rothstein,A.(2017)Supervisory
CountertransferencesandImpingementsinEvaluatingReadinessforGraduation:Always
Present,RoutinelyUnder-Recognized.*InternationalJournalofPsychoanalysis*98:491-516.

Erlich,H.S.(2003)Experience—whatisit?*Int.J.Psycho-Anal.*,84:1125-1147.

Eshel,O.(2019).TheEmergenceofAnalyticOneness:IntotheHeartofPsychoanalysis.
Routlege,LondonandNewYork,2019.

Fivaz-Depeursinge,E.&Corboz-Warnery,A.(1999).Theprimarytriangle:Adevelopmentalsystemsviewofm
others,fathers,andinfants.NewYork:BasicBooks.

Fonagy,P.,Gergely,G.,Jurist,E.,&Target,M.(2002)Affectregulation,mentalization,and
thedevelopmentoftheself.NewYork:OtherPress.

Ferro,A.(2009).Transformationsindreamingandcharactersintheanalyticfield.*Int.JPsychoanal.*,90:209-230.

Ferro,A.andCivitarese,G.(2013a).Analystsinsearchofanauthor:VoltaireorArtemisiaGentileschi?Commen
taryon“Fieldtheoryinpsychoanalysis,Part2:Bionianfieldtheoryand
contemporaryInterpersonal/Relationalpsychoanalysis”byDonnelStern,*PsychoanalDial*23:646-653.

Ferro,A.andCivitarese,G.(2013b).Themeaninganduseofmetaphorinanalyticfieldtheory.
*Psychoanal.Inq.*33:190-209.

Fonseca,V.R.(2019)TheDefaultModeNetworkonTheCouch-KleinianQuestions;*PanelPresentation: TheD
efaultModeNetworkAndPsychoanalyticModelsOfTheMind*, IPA51stCongress,London,July2019.

Freud,S.(1895).Projectforascientificpsychology.*SE1*,p.295-391.

Freud,S.(1900).TheInterpretationofDreams.*S.E.4/5*:ix-627.

Freud,S.(1901).Ondreams:1900-1901.*S.E.5*:629-686.

Freud,S.(1911).Formulationsonthetwoprinciplesofmentalfunctioning.*S.E.12*:218-226.

Freud,S.(1915).TheUnconscious.*SE14*:p.166-204.

Freud,S.(1918).TheCaseoftheInfantileNeurosis.

Freud,S.(1926).Inhibitions,SymptomsandAnxiety.*20*:75-175.

Freud,S.(1937).ConstructionsinAnalysis.*StandardEdition23*:257-269.

Green,A.(1999).*TheWorkoftheNegative*.London:FreeAssociationBooks.

Green,A.(2000).Thecentralphobicposition:Anewformulationofthefreeassociation method.*Internat.J.Psycho-Anal.*,81(3):429-451

Grotstein, J.S. (1981a). Wilfred R. Bion: The Man, the Psychoanalyst, The Mystic. A perspectiveonhislifeandwork.*ContemporaryPsychoanal.*,17:501-536.

Grotstein,J.(1981b).*SplittingandProjectiveIdentification*.NewYork:Aronson.

Grotstein, J. (2005) 'Projective Trans-identification': An Extension of the Concept of ProjectiveIdentification.*Int.J.Psycho-Anal.*,86:1051-1069.

Grotstein,J.(2011a)Bion'sDream:AReadingoftheAutobiographies.ByMegHarris Williams.London:Karnac,2010.131pp.*PsychoanalyticQuarterly*,80:504-510.

Grotstein,J.(2011b)"ThePsychoanalyticCovenant:TheHiddenOrderofTransferenceand Countertransference."2011FranzAlexanderLecture,SponsoredbytheNewCenterfor Psychoanalysis.FridayMarch25,2011.

Hartmann,H.-P.(2004)MirroringandMentalizing:ADiscussionofNancyVanDerHeide's ClinicalCase.*ProgressinSelf-Psychology*,20:253-258.

Jaques,E.(1960)DisturbancesintheCapacitytoWork.*InternationalJournalofPsycho- Analysis*,41:357-367.

Joseph,B(1989).*PsychicEquilibriumandPsychicChange*,London:Routledge.

Klein,M.(1946).NotesonSomeSchizoidMechanisms.*Int.J.Psycho-Anal*,27:99-110.

Kohut,H.(1977).*The restorationoftheself*:NewYork:Int.Univ.Press.

Kris,E.(1952).*PsychoanalyticExplorationsinArt*.NewYork:Int.Univ.Press.

LeDouxJ.E.(1992).Emotionasmemory.In*HandbookofEmotionandMemory*,ed.S. Christianson.Hillsdale,NJ:Erlbaum,pp.269-88.

LeDoux,J.(1996).*TheEmotionalBrain*.NewYork:Simon&Schuster.

Loewald, H.W. (1975). Psychoanalysis as an Art and the Fantasy Character of thePsychoanalyticSituation.*J.AmerPsychoanalAssn*,23:277-99.

LópezCorvo,R.E.(2002)*Diccionariodelaobra deWilfredR.Bion*.Madrid:BibliotecaNueva.

- LópezCorvo,R.E.(2005).*TheDictionaryofTheWorkofW.R.Bion*.London:Karnac.
- Mahler,M.S.,Pine,F.andBergman,A.(1975).*ThePsychologicalBirthoftheHumanInfant: SymbiosisandIndividuation*.NewYork:BasicBooks.
- Mancia,M.(1981)NeurobiologicalSignificanceofSomeModelsProposedbyW.R.Bion. *RivistadiPsicoanalisi*27:444-451
- Mancia,M.(2006)ImplicitMemoryandEarlyUnrepressedUnconscious:TheirRoleintheTherapeuticProcess (HowtheNeurosciencesCanContributeToPsychoanalysis)1.*Int.J. Psycho-Anal.*87:83-103.
- Meltzer,D(2008).*ExplorationsinAutism*,London:Karnac.
- Mitrani,J(1999).TheCaseof‘TheFlyingDutchman’andtheSearchforaContainingObject. *Int.J.Psycho-Anal.*,80:47-69.
- Mitrani,J.L.(2001).‘TakingtheTransference’:SomeTechnicalImplicationsinthreePapers byBion.*Int.J.Psycho-Anal.*,82:1085-1104.
- Modell,A.H.(1989).ThePsychoanalyticSettingasaContainerofMultipleLevelsofReality:APerspectiveon theTheoryofPsychoanalyticTreatment.*Psychoanal.Inq.*,9:67-87.
- Ogden, T (2004). On Holding and Containing, Being and Dreaming. *Int. J. Psycho-Anal.*, 85: 1349-1364.
- Papiasvili,E.D.(2016).TranslationalAspectsofInterpretation:ADevelopmentaland DynamicView.*Psychoanal.Inq.*,36(1):88-101.
- Papiasvili,E.D.(2019).PrinciplesofTherapeuticChange:APsychoanalyst’sPerspective.In:Castogay,L.G,Constantino,M.J.,andBeutler,L.E.(Eds.):*PrinciplesofChange.*,NewYork:OxfordUniversityPress,pp.231-267.
- Papiasvili,E.D.andMayers,L.(2017).PostpartumDepressionandAttachment:IsAnybody Here?*InternationalForumofPsychoanalysis*,26(1):22–28
- Raichle,Metal.(2001)Adefaultmodeofbrainfunction.ProceedingsoftheNationalAcademyofSciences98(2):676-82.
- Rosenfeld,H.(1959).AnInvestigationintothePsycho-AnalyticTheoryofDepression.*Int.J. Psycho-Anal.*,40:105-129.
- Rosenfeld,H. (1969).On theTreatment ofPsychotic Statesby Psychoanalysis:An HistoricalApproach.*Int.J.Psycho-Anal.*,50:615-631.
- Sandler,P.C.(1997).TheApprehensionofPsychicReality:ExtentionsofBion’sTheoryof AlphaFunction.*Int.J.Psycho-Anal.*,78:43-52.
- Sandler,P.C.(2005a).*TheLanguageofBion:ADictionaryofConcepts*.London:Karnac.
- Sandler,P.C.(2005b)*AclinicalapplicationofBion’sideas-Dreaming,transformation,*

containmentandchange. London: Karnac.

Schore, A. (2001) Neurobiology, developmental psychology, and psychoanalysis: Convergent findings on the subject of projective identification. In: *Being alive—building on the work of Anne Alvarez*. Ed. Edwards, J. London: Brunner-Routledge.

Schore, A. N. (2003) *Affect dysregulation and disorder of the self*. New York: Norton.

Schore, A. N. (2011). The Right Brain Implicit Self Lies at the Core of Psychoanalysis.

Psychoanal. Dial., 21(1):75-100.

Siegel, D. J. (1999). *The Developing Mind: Towards a Neurobiology of Interpersonal Experience*. New York: The Guilford Press.

Skelton, R. (Ed). (2006). *The Edinburgh International Encyclopaedia of Psychoanalysis*.

Edinburgh: Edinburgh University Press.

Spitz, R. A. (1945). Hospitalism—An inquiry into the genesis of psychiatric conditions in early childhood. *Psychoanal St Child* 1:53-74.

Spitz, R. A. (1965). *The First Year of Life*. New York: Int Univ Press.

Spitz, R. A. (1972). Bridges—On anticipation, duration, and meaning. *J Amer Psychoanal Assoc* 20:721-735.

Stern D (1985). *The Interpersonal World of the Infant*. New York: Basic Books.

Trevarthen, K. J. Aitken, K. J. (2001) Infant intersubjectivity: Research, theory, and clinical

applications: Annual research review *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 42:3-48

Tronick, E. Z. (1989) Emotions and emotional communication in infants *American Psychologist* 44:112-119

Tronick, P. J. Weinberg, P. J. (1997) Depressed mothers and infants: Failure to form dyadic states of consciousness. *Postpartum depression and child development*. Murray, P. J.

Cooper, P. J. New York: Guilford. 54-81.

Ungar, V. R. & Ahumada, L. B. (2001) Supervision: A Container-Contained Approach.

International Journal of Psychoanalysis 82:71-81.

Williams, G., Williams, P., Desmarais, J., and Kent Ravenscroft (eds.) (2004). *The Generosity of Acceptance—Volume I: Exploring Feeding Difficulties in Children; Volume II: Exploring Eating Disorders in Adolescents*. London: Karnac.

Winnicott, D. W. (1960). The Theory of the Parent-Infant Relationship. *Int. J. Psycho-Anal.*, 41:585-595.

REGIONALNI KONSULTANTI I SARADNICI:

Evropa: Selvi Kristijansen (*Sølvi Kristiansen, Cand. Psychol.*); magistar kliničke psihologije; i Dr Dimitris-Džejs Džekson, (1. i 2. izdanje)

Latinska Amerika: Dr sc. med. Vera Režina J.R.M. Fonseka; Dr sc. med. Žoao Karlos Braga (*João Carlos Braga, MD, PhD*); Dr sc. med. Antonio Karlos Eva (*Antonio Carlos Eva, MD, PhD*); Dr Sesil Reze (*Cecil Rezze, MD*); i Dr. sc. Ana Klara D. Gavião (*Ana Clara D. Gavião, PhD*) (1. i 2. izdanje)

Severna Amerika: Dr sc. Luj Brene; Dr Iv Kaligor (*Eve Caligor, MD*); Dr Džejs Grotstajn; Dr Takajuki Kinugasa (*Takayuki Kinugasa, MD*); Dr sc. Džudit Mitrani; i Dr sc. Li Tobajas (*Leigh Tobias, PhD*); (1. i 2. izdanje) i Dr Dvarakanat Rao (2. izdanje)

* * *

Predsednik međuregionalne saradnje i za prvo i za drugo izdanje: Dr sc.

Eva D. Papiasvili, ABPP (*American Board of Professional Psychology*)

Pomoćnik urednika za engleski jezik na prvom izdanju: Dr sc. Li Tobajas

IPA Međuregionalni enciklopedijski rečnik psihoanalize je licenciran pod Creative Commons licencom CC-BY-NC-ND. Osnovna pravazadržavaju autori (IPA isaradnici članovi IPA), međutim, ovaj materijal mogu da koriste drugi, pod uslovom da je upotreba nekomercijalne svrhe, uz punu atribuciju IPA (uključujući pozivani URL www.ipa.world/IPA/Encyclopedic_Dictionary) i doslovnoreprodukciju, ne u izvedenom, izmenjenom ili prerađenom obliku. Pritisnite ovde za uslove.

Prevod na srpski jezik i uredništvo: Psihoanalitičko društvo Srbije

Prevod: Ivana Dobrić

Koordinator: María Inés Nieto